

داکتر سید عبدالله کاظم

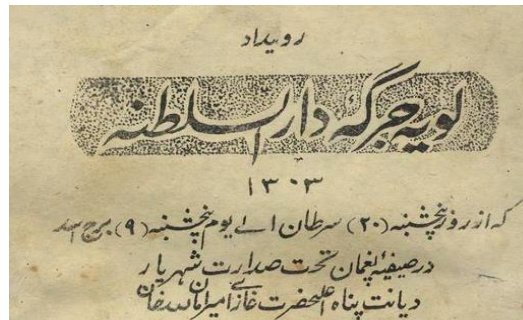
به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و نازک میر زهیر

15 اگست 2016

"رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303"

(به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان)

(قسمت پنجم)

د پانو شمیره: له 1 تر 10

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

لایحه نظمیه مجلس لویه جرگه

همدرین روز جمعه بعد از فراغ نماز و صرف طعام لایحه ذیل برای حضرات مدعوین لویه جرگه از ریاست شورا بتوسط مهمانداران شان جهت تبصره و پیشبینی آنها فرستاده شده است:

- ۱- در مجلس لویه جرگه اشخاصیکه برای مجلس لویه جرگه دعوت شده اند، داخل میشوند.
- ۲- از مامورین داخلی الی سرکاتب ها و از صنف عسکری الی کندکمشران شامل مجلس شده میتوانند.
- ۳- اخبار نویسان که تکت اجازت داشته باشند، تنها برای سمع شامل شده میتوانند و حق تکلم را ندارند.
- ۴- در مجلس اخذ موقع مطابق ترتیب نقشه میشود.

نظام مباحثه

- ۵- درابتداء هر مجلس به الفاظ (بنام خدا آغاز میکنم) افتتاح کلام مینماید و بعد از آن به اجازه رئیس منشی مجلس لایحه عنها را قرائت میکند.
- ۶- در انتهای هر مجلس مواد مذاکره خواص مجلس فردا از طرف رئیس برای اعضای مجلس بذریعه ورق علیحده توضیح میشود.
- ۷- بعد از آنکه مسئله قرائت شد دو دقیقه سکوت محض بوده بعد هر کس توضیحات میطلبند یا از طرف رئیس و یا بنا بر امر رئیس از طرف همان وزیریکه لایحه اش زیر بحث است، توضیحات داده میشود. بعد از آن هر کس اعتراضی داشته باشد و یا رأی بهتر را گفتن بخواهد، بعد از اجازه رئیس ایستاده مدلل بیان میکند و الا سکوت میماند.

نظام رأی گرفتن

- ۸- در ابتدای مجلس دو دو دانه های مهره سفید و سیاه برای هر فرد اعضای مجلس تقسیم میشود. حینیکه مسئله قرائت شد، کسانیکه طرفدار عین همین مسئله که قرائت شد، باشند دانه سفید، و اگر بخلافش و یا در نفی باشند، دانه سیاه را در صندوقهاییکه همدست نفری در مجلس گردش دارند، انداخته میشود و مسئله از روی کثرت آراء فیصله میشود.
- ۹- مسائلیکه تصویب میشود بنا بر کثرت آراء قید و ضبط میشود و در مجلس بقدر لزوم کاتب و اسباب تحریریه موجود میباشد.

قواعد و ضوابط

- ۱۰- هیچکس غیر از کسانیکه در فصل اول نشان داده شده شامل مجلس شده نمیتواند. در روز هائیکه ذات اشرف اعلیحضرت شامل مجلس میشوند، صدارت مفوض بذات همایون است.

آداب

- ۱۱- در مجلس بدون آب چیزی خورده نمیشود.
- ۱۲- تا کسی بیانات خود را تمام نکرده است، از طرف دیگران تصویب و تردید نمیشود.
- ۱۳- هر کس رئیس را مخاطب ساخته کلام میکند، اگر چه جواب دیگری را بگوید.
- ۱۴- غیر از مذاکراتیکه در مجلس میشود، دیگر الفاظ رکیک و خارج بحث استعمال نمیشود. طعن و شتم و خنده نامناسب قطعاً ممنوع است. مرتکب چنین افعال از طرف رئیس اخطار و اسکات میشود.
- ۱۵- در اثنائیکه مذاکرات شروع میشود اظهارات مسائل شخصی قطعاً ممنوع است.

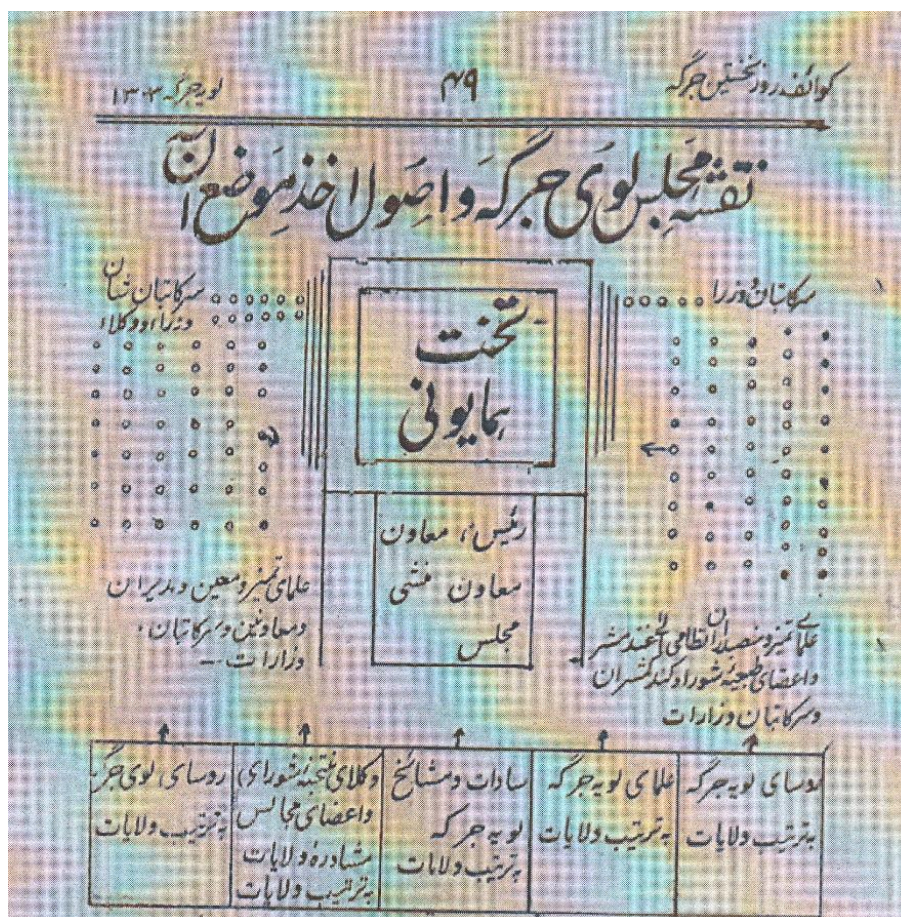
کوائف روز نخستین

بروز شنبه (۲۸) سرطان که روز اول لویه جرگه و شروع این حفله مبارکه بود، سابقاً بطرف غرب کوتهی [کوتهی - عمارت] سُهیل یک بارگاه بزرگ ایستاده شده بود و در میان آن چوکیهای مزین به ترتیبهای بسیار درست گذارده و دورادور آن با سقف بارگاه به گلهای مصنوعی ملون و اقسام تزئینات و آرائیسات آراسته شده تمام مدعوین لویه جرگه و وزراء، مدیران و مامورین دولتی درین بارگاه عالیه شرف حضور بهم رسانیده بترتیبات آتی اخذ مواقع نموده انتظار ورود مسعود همایونی را بدل می پروراندند.

مقامیکه برای ذات ستوده صفات شهریار غازی درین بارگاه عالی پایگاه تخصیص شده بود در نقشه آتیه بعنوان «تخت همایونی» نشان داده شده است. در چنین موقع در میانی و مرتفعی بود که گزارشات لویه جرگه را کاملاً می شنیدند و هم فرمایشات شهریار را علی العموم بخوبی شنیده میتوانستند.

نقشه که در صفحه مقابل تسوید شده عیناً مطابق است بدان لایحه که قبلاً برای شرکای لویه جرگه توزیع شده بود و تماماً بر طبق آن اخذ موقع مینمودند.

نقشه مجلس لویه جرگه و اصول اخذ موضع آن

د پانوی شمیره: له 3 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راوبولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

تا اینکه ذات جهانبانی پوره بساعت (۸) رونق افزای این محفل مبارکه گردیده مراسم تعظیم و تکریم شان از طرف عموم حضار چنانچه لازم است بجا آورده شد. درینجا معمول است باطراف و جوانب ذات شاهانه از طرف منصبدار شاهی در اطراف تخت عالی بخت و جوانب آن بارگاه عده از رساله شاهی بطور پوره دار و محافظ مقرر شده بود، از همه پیشتر چیزیکه جلب توجه اعلیحضرت را نمود همانا همین نفری عسکریکه بچهار اطراف تخت ایستاده بودند، بود، علی الفور او شانرا از بارگاه حکم خارج شدن را فرمودند. (درین مسله یک نزاکتیست که توضیح آن برای قارئین لزومی ندارد) بعد از وقفه دو دقیقه ذات جهانبانی بر پا ایستاده نطق ذیل را ایراد نمودند:

نطق اعلیحضرت غازی قبل از آغاز لویه جرگه بروز شنبه ۲۸ سرطان ۱۳۰۳ ش

بسم الله الرحمن الرحيم ط بنام خدای خود این مجلس عالی را آغاز میکنم. پیشتر از همه چیز مکرراً شما را در پایتخت مملکت عزیز تان خوش آمدید تقدیم مینمایم.

در مباحثات این مجلس همه شما حقوق دارید و هر چه که بفکر شما درست و سودمند و مفید پنداشته شود، آنرا بی کم و کاست آزادانه بگوئید و در اظهار رأی حقانه خویش هیچ کوتاهی ننمائید. اگر رأی شما خوب و افکار تان معقول باشد، همانا که مقبول میگردد و اگر یک رای خراب و مسله ناصواب باشد، در اظهار آن شما مسئول نخواهید بود، فقط منظور نخواهد گشت.

اشخاص فهمیده و دانسته ما بخوبی میدانند که بدین جرگه در ترقیات مادی و معنوی و مسائل داخلی و خارجی و اقتصادی افغانستان اباحتی که مفید حال ملت و مملکت و دولت باشد، بعمل می آید و بعضی از ذوات محترم چنان دارند که مقصد از اجتماع اینقدر اشخاص معزز و جماعتهای بزرگ از اطراف و ولایات، حکومتیها و پایتخت افغانستان از چه است؟ آیا کدام مشکلی عظیمی بحکومت ما لاحق شده که در آن مورد ازین حضرات مدعوین امداد میخواید و یا با او شان در آن موضوع مذاکره مینمایید؟

عرض مینمایم که لله الحمد امروز تمام کارهای شما بکام شماست و هیچگونه پریشانی و آنچه که مردم بخیال دارند، موجب انعقاد این مجلس نگردیده است.

فقط امروز این خادم دین و ملت محض برای بهبودی مملکت و رفاه ملت و مفاد دولت بهمراه شما مشوره مینماید، چرا که حیات شما، عزت شما، شرف شما درین مملکت است. چیزیکه درین موضوع بفکرهای تان برسد اظهارات او را آزادانه نمائید زیرا در نیکنامی و بدنامی، عزت و مذلت افغانستان همه ما و شما با هم شرکت داریم.

اگرچه از اول جلوس خویش این خادم اسلامیان الی الان هیچ کار و امری را بدون مشوره شما در معرض اجراء نگذارده ام و با وکلا و اعضا و رئیس شورای دولت و هیئت وزراء در همه اجراءات و احکامات خویش استشاره و صوابدید خواسته ام و از افکار عالی آنها به بسیاری از ترقیات و مقاصد خویش نائل گردیده ایم، باز هم چون در افغانستان اساس وکالت و نمایندگی تا بدین درجه مستحکم و مضبوط نگردیده است که وکلای محترم آن افکار و بهبودی هائرا که برای حکومت از طرف ملت خود مشوره میدهند، فوراً آنرا بملت و قوم خویش معلومات و اطلاعات بدهند.

بنابراین خواستم که از علمای مکرم، سادات معظم، مشایخ کرام، فضلالی عظام، خوانین، اعزه و اشراف تمام ولایات، حکومتی ها و اطراف افغانستان بعد از اجتماع شان بمرکز حکومت و آرائی را نسبت بدین مقاصد عالیله اخذ نمائیم.

باز میگویم که از لطف خداوندی و روحانیت ذات رسالت پناهی این دوره (۵) ساله ابتدائی ممالک افغانی بکمال خوبی و کامیابی انجام یافته در آینده نیز امیدی می پرورانیم که از حسن افکار و آراء شما ملت بترقیات فوق العاده دیگر نائل گردیم.

اگر شما هئیت لویه جرگه درین مسائل مبحوئه آزادانه رای ندهید و در مفاد ملت و دولت بذل مقدرت نورزید، همانا که بنزد خدا و رسول و من عاجز که اولوالامر شما و عموم ملت که شما نمایندگان حقیقی آنها میباشید، مسئول و جوابده خواهید بود.

از برای خدا بکوشید و بیدار باشید و دقیقه از دقیق خیر خواهی و خیر اندیشی ملت و مملکت و حکومت متبوعه تانرا فرو گذار نشوید که بد نام دنیا و آخرت خواهید بود. باید که محض بلی! بلی! نگوئید و نه فقط بکلمات نافیه طرفداری کنید، بلکه هر آن چیزی را که نسبت بترقیات ملت و مملکت خویش بفرکر دارید آزادانه و حقانه به آواز صاف و بلند بیان نمائید.

اگر چه خوبتر میدانم و کاملاً یقین دارم که احدی از شما وکلاء و حضار مجلس به اندازه من خیر خواه و خیر اندیش ملت نخواهید بود، چرا که من طرفدار آسایش عموم ملت هستم و برای برتری و تعالی عموم ملت و تبعه افغانستان بذل مساعی میورزم و خواهان ترقیات و آسوده حالی شخصی خود ابداً نمیباشم. اگر بلی! بلی! شنیدن میخواستم و طرفدار ترقیات شخصی می بودم نعوذ بالله خود سرانه، جابرانه کار میکردم.

نی! میخواهم هر کاری را که بکنم بمشوره ملت باشد و خواهش ندارم که هیچ اساسی بر خلاف شریعت غرای احمدی در ممالک افغانی رایج باشد، بلکه همواره نقطه نظرم این است که بر طبق شریعت و فرمایشات اصول اسلامیت کار نمایم. اما اینقدر عرض میکنم باندازه که شریعت اختیار را به پادشاه داده من هم خود را تا بهمان اندازه صاحب اختیار می انگارم نه علماء را چنانچه دیروز در مسجد جامع امانیه پغمان در ضمن موعظه یک ملا صاحب گفت، البته درینجا هم حاضر خواهد بود و خود را میشناسد که شریعت بعلماء سپرده شده است و بملاها کاملاً تعلق دارد - نی! شریعت مال خداست (انا نزلنا الزکرو انا له لحافظون ط) البته علماء بیان کننده و روشنی دهنده آن است.

چون امروز اولین روز بود اینقدر توضیحات دادم تا بدانید اساسی را که ما میگذاریم کاملاً باید مطابق شریعت اسلامی باشد، آینده در آغاز مجلس فقط بگفتن «بنام خدای خود آغاز میکنم»، اکتفاء خواهم کرد. بعد هر مسئله که باشد بران بحث رانده خواهد شد. الیوم فقط بر مسائل خارجییه خویش بحث مینمائیم بعداً بمذاکرات و مباحثات داخلییه خواهیم پرداخت. چرا میدانید اول باید مناسبات خارج ما مضبوط و خوب باشد، داخله بدست خود ماست، هر قسم که بکنیم میتوانیم کرد {ذات ستوده صفات اعلیحضرت غازی ما چنانچه در اوایل جلوس خویش استحصال استقلال و ارتباط مناسبات خارجییه را اولاً در زیر نظر گرفته و بشرط حصول آن تاج سلطنت را بر سر سعادت افسر خویش گذاشته بودند، همچنان درین ابتداء دوره دویمین نیز از همان نقطه نظر اولین تصفیه مسایل خارجییه را تحت مذاکرات آورده اند}

بعد از منظوقه [نطق] ذات همایونی رئیس صاحب شورای دولت بر پا ایستاده خطابه ذیل را ایراد نمودند.

نطق رئیس صاحب شورای دولت

حضرات محترم و حضار کرام!

بهمه شمایان معلوم است که الحمد لله و المنه دین مبین ما دین اکمل و اتمیست جامع احکامیکه تنها سعادت آخرویه ما را نی بلکه سعادت دنیویه ما را نیز تامین میکند، چنانچه حضرت واجب الوجود جلت حکمته در کلام معجز نظام خود میفرماید (الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی) در دائره احکام دین حنیفه که موجب سعادت دارین است در امور دینی و دنیویه امارت یعنی وظیفه اداره مملکت و حکومت شرعاً به اولوالامر عاید و مسلمانان نیز درین باب به اطاعت اولوالامر مکلف هستند. (کما قال الله تبارک و تعالی: اطعوا الله و اطعوا الرسول و اولی الامر منکم).

از طرف دیگر بموجب امر جلیل فرقانی (و شاورهم فی الامر) مشورت نیز یک امر شرعیست. حضرات خلفای راشدین (رضوان الله تعالی علیهم اجمعین) در زمان خلافت خود شان امور ملت را با اصحاب شورا مذاکره و استشاره میفرمودند، گویا اساس مشوره در اسلام یک قاعده بزرگترین دینی بود. پادشاه ذی شان ما اعلیحضرت غازی امیر امان الله خان که نخبه آمال ملوکانه شان بتامین خیر و سعادت ملت و مملکت معطوف و از روز جلوس همایون شان تا امروز همه مساعی و اقدامات شان باین امر خیر مصروف میباشد.

بنابراین اساس دینی و بنابر اینکه ذات ملوکانه شان هم حکم دار افغانستان و هم پدر یک عائله یک وجود قوم نجیب افغان هستند تبعاً [به تابعیت از] بآثر خلفای راشدین در امر حکومت طریق مشورت را قبول و ترجیح باین مقصد برای اینکه از رأی و مشورت شان استفاده شود، مرکز سلطنت خود شان شورای دولت را و تا علاقه داریها در همه ولایات و حکومت مجالس مشاوره تاسیس و تشکیل کردند، بواسطه که خط حرکت ما از طرف دین مبین ما تعیین شده و رهبر حرکات ما شرع شریف است و علم فقه یک دریای بی پایان است. مسائل شرعی را از کتب فقه پیدا کردن و تطبیق دادن خاصه علما است و درین زمان اشخاص عالم بقدر لزوم وجود ندارد و علاوه برآن در طبقات مختلفه مجتهدین حنفی اختلاف زیاد آمده در مسائل اجتهادات کثیره حاصل شده است درین اقوال مختلفه که بهر مسئله تعلقدار و قول صحیح را تمیز و معاملات را بآن تطبیق کردن مشکل است.

در مسایل مجتهد فیها نیز بر موجب مسئله شرعی نظر بایجاب حال و زمان در خصوص ترجیح یک از اقوال مختلفه که به هر دو صورت مساوی را دارا باشند، الوالامر حق و اختیار دارد در مسائلیکه تعلق به شرع شریف دارند، استفتی [طلب فتوا] از علمای محکمه تمیز که شامل این مجلس محترم هستند کرده شده و حضرات موصوف مصدق مسائل مذکور میباشدند.

در خصوصیات طرز اجرا دوائر دولتی از هئیت وزراء که حاضر مجلس و قوه اجرائیه هستند، استمداد کرده شد. هر وزارت نظر با احتیاجات خود شان لوائح ترتیب و در مجلس شورای دولت تقدیم نمودند. اعضای طبعیه شامل مجلس محترم که اشخاص نجیب و اعضای منتخبه که وکلای ملت هستند از صورت عرف و عادات اهالی واقف اند. بعد از تصویب این مجلس که مرکب از اعضای طبعیه و منتخبه وکلای شمایان است، در معرض تنظیم رسیده است.

حضرات محترم! این است که پنجسال از تنظیم و تطبیق این نظامات درگذشت، امروز اختتام دوره اول و افتتاح دوره ثانی است. امروز که تمام علمای کرام، سادات، مشایخ و روسای عظام که درین مجلس تشریف دارند، بکمال امتنان بیان میشود که آنچه درین دوره پنجسال بتصویب علماء و وزراء و وکلاء

د پانوی شمیره: له 6 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

منتظم شده است، برای دوره ثانی ترتیبات را دولت مد نظر گرفته پیشنهاد میشود و مسئولیت این امر در دنیا و عقبی بر عهده ما و شماست. در باره مسائل شرع شریف از روی مسائل مفتی بهای مذهب حنفی بر عهده علمای کرام و در معاملات مملکتی و سیاسی وزراء و وکلای عظام مسئولند.

لطف فرموده بکمال آزادی و اطمینان هر کدام شمایان رأی داشته باشید، آزادانه بفرمائید به نهایت خوشحالی و ممنونیت استماع میشود، اما عرض عاجزانه این حقیر بحضور حضار محترم اینست که قبل از رأی دادن تعمق و فکر زیاد کرده شود و هر کس از واقعیت خود اظهار رأی بکند. مثلاً عالم از مسائل شرع و وکلا از عادات محلی، چه در چنین یک مجلس بزرگ بحضور اینچنین ذوات محترم سؤال نامشروع و نامعقول صرف اوقات خواهد بود. از حضرت خداوند متعال نیاز میکنم که افتتاح و اختتام این مجلس مکرم لویه جرگه بترقی عالم اسلام و باتفاق افغانستان اختتام پذیرد. و من الله التوفیق^ط

بعد از نطق فوق رئیس صاحب مکرراً باز وکیل صاحب خارجیه بر پا خواسته، خطابه ذیل را ایراد نمودند.

نطق وکیل صاحب خارجیه

بحضور حضرات معظم و ذوات مکرم، سادات و مشایخ عظام، علماء و رؤسای کرام مملکت مقدسه افغانستان واضح و روشن است که دین متین متبرک اسلام برای اصلاح و فلاح امورات و مهمات دنیوی و آخروی در عالم کائنات شرف نزول فرموده و عالم اسلام بتائید دین متین و وسیله تحصیل علوم و فنون در عرصه قلیلی بنور علم و عرفان عالم دنیا را منور ساخته و بکامیابی محیرالعقولی نائل و اکثر قطعات آسیا و اروپا را متصرف شدند. این بود نتیجه تحصیل علوم و فنون و مکارم اخلاق و ترتیب عالی که از تعلیم حق برای ملت نجیب اسلام حاصل آمده و ضیای حقیقت انتمای آن تعلیم و تربیت اصلاح تازه بعالم و عالمیان بخشید. فی الحقیقت علم، اعظم آیات و اشرف علامات انسان است.

علم است که انسانرا از رتبه سفلی حیوانیت بمدارج علیای ملکیت میرساند. علم است که انسانرا از حسیض خاک به اوج افلاک در طیران آورده امور معادیه [آخروی] و معائشه [دنیوی] نوع بشر را بوجه احسن مهیا میسازد.

آن ترقی و تعالی که عالم اسلام داشت نتیجه کسب علوم دینی و دنیوی و فعالیت و جدیت اوشان بوده و تا وقتی که باین شاهراه سعادت روان بودند در فضیلت، کمال و ترقی و اقبال بر عالم تقوق و تفاخر داشتند. زمانیکه بدبختانه تنبلی و کهالت را شعار خود ساخته بعیش و عشرت، راحت و استراحت گرفتار آمده از تحصیل علوم و فنون بی بهره ماندند، روبه تنزل و انحطاط گذاشته و بالمقابل دیگران بکمال فعالیت شب و روز در حصول علوم و فنون صرف مساعی نموده از حسیض ذلت و بال، باوج عزت و جلال صعود نموده از قید عسرت و فقر و مسکنت و فشار اسارت و ذلت به راحت و استراحت و ترقیات فوق العاده رسیده، مالک قطعات بریه و بحریه زرخیز دنیا و دارای طیارات هوا پیما و جهازات تحت البحر و توپهای دور زن و سائر آلات و ادوات حربی، فابریکها، ثروتها، تجارتها، زراعتها و صناعتها شدند و ما مسلمانها در نتیجه آن کهالت و غفلت آن همه سیادت و سعادت خود را از دست داده، اینست که دچار بحران پریشانی ها، پراگندگیها و بی اتفاقی هائیکه فی الحقیقت احوال ما رقت آور و قابل ترحم است، گردیدیم.

د پانوی شمیره: له 7 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لوی

در همین زمان خدای متعال را شکر گذاریم که ما ملت افغان را مظهر الطاف خود ساخته یک پادشاه خیر خواه با دیانت اعنی اعلیحضرت امیر امان الله خان غازی را برای احیای ما ملت افغان و مملکت افغانستان اعطا نمود که ذات مقدس شان درد و الم عالم اسلام را بر عیش و راحت و استراحت خویش مقدم دانسته حیات عزیز خود را صرف ترقیات مُلک و ملت افغانستان، اتحاد و اتفاق عالم اسلام فرمودند. چون ترقی و تعالی مملکت عزیز شان منوط به تحصیل استقلال و آزادی تامه آن از حمایت و اسارت خارجه بوده، این است که در بدو جلوس شاهانه خویش اولین اقدامی که فرمودند، بدست آوردن گوهر استقلال بود که بتائید حضرت باری و روحانیت حضرت نبوی صلی الله علیه وسلم بهمت و الانهت ذات شاهانه شان ما ملت افغان بآن نائل و کامیاب گردیدیم.

پس از تحصیل استقلال که شوارع عالم بر روی ما مفتوح گردید، برای تحصیل رسیدن بسعادت و ترقیات امروزه عالم دنیا که پایه علویت و افتخار آنها گردیده، اعلیحضرت پادشاه غازی معظم ما همت گماشته، اینست که مراودات و مناسبات خود را با ممالک عالم قائم کرده در صدد تحصیل و تکمیل علوم و فنون ملت و ترقی مملکت خویش اند. چنانچه مناسبات سیاسی و اقتصادی ما با عالم دنیا بر قرار گردیده، سفراء و نمایندگان ما در پایتخت های ممالک متمدنه و نمایندگان های اوشان بدربار شاهی افغانستان قائم شده است و محصلین افغانی در خارج بکمال اعزاز پذیرفته شده، معلمین و مستخدمین خارجه برای تعلیمات و همه گونه خدمات افغانستان درینجا حاضرند که ما تفصیلات یگان یگان آنها را برای استحضار حاضرین کرام ذیلاً خاطر نشان می نمایم.

عهد نامه افغانیه با روسیه

بعد از انجام منطوقات فوق، ذات ملوکانه فرمودند معاهداتی را که تا اکنون دولت متبوعه تان با دول خارجه منعقد نموده سراپا برای شما خوانده میشود تا بر هر ماده و هر فقره آن تنقیدات و اعتراضاتی داشته باشید، ظاهر کنید و هم اگر تعدیل و تزئید و تقصیری را در آن لازم انگارید، حقانه اظهار کنید. ترتیب قرائت عهد نامه ها از روی تاریخ است یعنی هر معاهده که نسبت بمعاهده دیگر مقدم باشد، اولاً آن و متعاقباً دیگرش خوانده میشود، بنابراین اولین معاهده افغانیه و روسیه است، اینک وکیل صاحب وزارت خارجه او را برای تان میخواند بشنوید!

آقای شیر احمد خان عهد نامه روسیه را بکمال فصاحت و ترتیل از اول الی آخر قرائت کرد و بر چند مواد آن از طرف اعضای لویه جرگه توضیحات خواسته شد. بعد از اینکه از حقایق مطلع شدند بر بعضی مسائل اعتراضاتی که بجا گفته میشود، بعمل آمده گفت و شنید مزیدی در آن موضوع تقریباً تا یکزمانی رد و بدل شده بالاخر رأی آخری و فیصله قطعی خود ها را نسبت به ایفا و عمل در امر بعضی مواد عهد نامه مزبور بتوسط وزارت خارجه افغانیه بدولت روسیه ابلاغ داشته جواب آخری فوری را در آن مورد ازوشان خواستار شده اند.

معاهده با ایتالیا

بعد از اختتام آراء نسبت بمعاهده روسیه و امضاء شدن آن فرمودند که سفیر فوق العاده سیار ما آقای محمد ولی خان حال وزیر حربیه بعد از انعقاد این معاهده با دولت ایتالیا در رومته الکبری یک معاهده سیاسی

د پانوی شمیره: له 8 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوای. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

دیگری را منعقد نموده است. اگرچه اولاً بعد ارتباط مناسبات ما با روسیه آغاز مذاکرات را با آلمان نموده اند لکن بنابر بعضی وجوہات عقد معاهده او قدری ملتوی شده نماینده های حکومت متبوعه تانرا اولین دولتی که از دول متحده (آن تان)، در حالیکه ما با حلیف او انگلیس مناسبات تیره و تاریک داشتیم، پذیرائی قابل تقدیر نموده است و استقلال ما را پذیرفته، دولت ایتالیاست و بعد از عقد معاهده هم از هیچ گونه احترام و منفعت خواهی افغانستان کوتاهی ننموده است، چنانچه تا حال اسلحه و دیگر اشیای ضروریه را بقیمت بسیار ارزان بر افغانستان فروخته است و ماهرین فنون متعدده را جهت خدمات مهمه افغانیان مستخدم فرستاده اند. نسبت بدیگردول متمدنه پیشتر تبادلہ سفراء ایتالیا و افغانیه بعمل آمده و اولین سفیری که از ما به اروپا رفته آقای شیر احمد خان رئیس عمومی شورای دولت است. بعده وکیل امور خارجیہ آقای شیر احمد خان بخواندن عهد نامه ایتالیا آغاز نمود.

قرائت معاهده ایتالیا و افغان

در طی خواندن بعد از ختام هر ماده آن، ذات همایونی برای ذهن نشین شدن مطلب بخاطر حضار، تشریحات و توضیحاتی را فرموده مطالب آنرا خوبتر ذهن نشین مینمودند.

وکیل سمت مشرقی: بعد از اختتام معاهده یک وکیل مشرقی از مجلس برپا خواسته گفت:

اعلیحضرتا، این یک معاهده ایست سیاسی و حسیات ودادیه [دوستی] ایتالیا نسبت بما معلوم شد که تا حال خوبتر است و نه یکی از دول همجوار ماست که ما گفته بتوانیم که این احترامات ما را برای منافع استیلاء جویانه خویش بعمل می آورد و یا در آتیه ضری را بما تولید خواهد کرد، بخیال من باید لویه جرگه این معاهده را بنظر تحسین نگرسته نسبت برین اقدام مخلصانه ایتالیا که پیشتر از همه به دوستی و تشنید مناسبات ما کوشیده است و نظر بدیگر خلفای اروپائی خود مقدماً به استقلال ما اعتراف نموده است، ما وزارت خارجیہ خود را توصیه میکنم که در مزید دوستی و تشنید مراتب سیاسی ما با دولت ایتالیا کوشش نماید.

لعل محمد خان وکیل: لویه جرگه برین حسیات محبت کارانه دولت ایتالیا که نسبت بحکومت افغانیه دران فرصت نازک کرده اظهار خرمی نموده ابراز تشکر میکند و بدوستی همچو یکدولت حق شناس حق سرور را دارد. تا زمانیکه ایتالیا هم چنین بنظر احترام بسوی ما بنگرد، ملت افغانستان نیز محبت و دوستی او را بنظر استحسان تلقی میکند.

تماماً تائید قول لعل محمد خان نموده بکف زندهای شادمانی لایحه که مبنی بر معانی فوق بود، نسبت بمعاهده ایتالی و افغان ارقام و به پیشگاه حضار قرائت گردیده، متفقاً امضاء یافت.

عهد نامه افغانیه با انگلیس

سپس از قلمبند شدن نظریات لویه جرگه نسبت بعهد نامه افغانیه و ایتالیا وزارت خارجیہ یک تبصره مختصر را بر موجبات محاربه افغانستان و انگستان و حصول استقلال ایراد کنان گفتند، چون اعلیحضرت همایونی تاج سلطنت را بدین شرط بنابر تکلیف ملت قبولدار شده بودند که استقلال و آزادی او را کاملاً حاصل مینمایم و دولت انگلیس جواب آن فرمانی را که در موقع جلوس همایونی بر اورنگ پادشاهی (بشرط حصول استقلال و آزادی افغانستان) در اول جلوس برای کارکنان انگلستان ارسال شده بود، بیک سکوت قطعی طولانی گفتند علاوه برآن در موقعیکه عساکر ما جهت تامینات سرحدیه و

د پانوی شمیره: له 9 تر 10

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لوی

حفاظت ثغور اسلامیة خود رفته بودند، بر آنها در موضع دکه بدون اطلاع و پیش بین ساختن حکومت افغانی ائروپلانهای [طیارات] انگریزی را در پرواز انداخت، چون منصبدار نظامی ما او را مانع از طیران شدند، طیاره انگلیز آغاز به بمباردمان کرد و ازین رو جنگ آغاز یافت تا اینکه دولت انگلیز بتوسط سفیر ما آقای عبدالرحمن خان اطلاع فرستاد که اگر محاربه افغانستان با انگستان بضرص حصول استقلالش باشد، ما ابداً سد راه آزادی و استقلال او نمیباشیم و اگر محاربه او بدیگر کدام مسئله باشد، صراحتاً بگویند که در تحت مذاکرات آورده شود. چون افغانستان بعد از زد و خورد قلبی استقلال خود را بزور شمشیر از انگلیز گرفت، متعاقباً جهت ارتباط مناسبات سائره سلسله مذاکرات افغانستان و انگلستان اولاً در راولپندی متعاقباً در منصوره و بالاخره در دارالسلطنه افغانی جریان یافت. تا اینکه بعد از گفت و شنید یکسال و چند ماه عهد نامه را که اکنون برای شما خوانده میشود، وزارت خارجه افغانستان با دولت انگلستان انعقاد داد. گویا با بعد از عهد نامه ایتالیا من حیث التاریخ معاهده برطانیاست که تا حال کاملاً مامورین دولتنین متعاهدین بر تتمم مواد و مندرجات او پایبند بوده نگذاشته اند که حرفی از آن در معرض اجرا نیامده باشد.

قراءت معاهده انگلستان و افغانستان

در بین خواندن این معاهده نیز ذات شاهانه تفصیلات و تشریحات مفید و گزارشات سابقه و حالات لاحق و اثرات منتخبه آنرا محض جهت مزید تفهیم اهالی بیان و ارشاد مینمودند و بعد از اتمام معاهده بر بعضی مواد آن که لویه جرگه اعتراض داشت و آنرا در طی خواندن بیرون نویس کرده بودند، مباحث مزیدی بعمل آمده بالاخر باتفاق آراء لایحه را نسبت بمعاهده مزبور تحریر و متحداً آنرا امضا کنان بوزارت خارجه خویش بضرص رسانیدن بوزارت خارجه انگلستان تقدیم نمودند. بعد از قراءت این هر سه معاهده و گفت و شنید نمودن برآن ساعت (۱۲) بود، اعلیحضرت همایونی جرگه را اجازت بصرف طعام و ادای صلوة الی ساعت (۲) داده علی العموم درینجا بر پا خواسته یک لایحه دعائیه را یک تنی ازوشان قراءت و حضار در ادعیه بدو متابعت ورزیده مجلس صبحیه یوم شنبه (۲۸) سرطان را خاتمه داده بمقامات خویش رجعت نمودند.

(ادامه در قسمت ششم)